

פארן הילצערנעם אבצאם

BERSON-OKMA

גומי לעדער

יעהר דייטערמאסט. ביליג און זעהר אלטנעם צום געבן.

אדערס בייט סוסער נאטלעכער

Berson-Okma

ראש-השנה גזר-אנקען

תכלה שנה וקללתיה
תחל שנה וברכותיה.

ווי א רויטער פאדעס געהט אויך ארויף אין די יידישע תפלות דער גע- דאנק, אז דער מענטש איז א זינדיג בעשעפטיגט און איין-איינציגען אויס- וועג האט ער נור-תשובה-טהון.

ווי האט אונזער יידישע ווירקליכ- קייט אויסגעזעהן אינ'ם פערנאנגענעם יאהר בכלל און אין אונזער שטאט בפרט?

צו ווייט וואלט עס אונז פערטיהרט, ווען מיר וואלטען דא אויסגעריכענט די פעהלער, וועלכע מיר זענען בע- גאנגען, און משך פונ'ם יאהר. אין אל- געמינע שטרייכען קען מען עס אנה- ער: א יאהר פון ווייטע און פוסטע מחלוקת'ן, פון העסליכע און שענדליכע ארומרייפטיגען צווישען זיך צוליעב... איך ווייס, אפשר צוליעב כבוד אדער בענקלי, וועלכע האבען אונז קיין אי- ריגען כבוד און אונזערע נישט פער- שאפט און אויך קיין שום נוצען נישט געברענגט. פערקעהרט: ווער ווייסט אויב די פערשידענע אונגליקען און פערענט'ן, וועלכע האבען זיך היי-יאהר אויך אונזערע קעפ געשאטען אויפ'ן גאנצען כדור-הארץ ממש ווי א האבעל, זענען נישט קיין דירעקטער פועל-יוצא פון אונזערע אייגענע מעשים. ווארום עס אונטערלייגט קיין שום ספק נישט, אז אונזער איין-אין-איינציגער אבזעהר געגן דער אויסערליכער שנאה צו אונז איז נור: אחדות און שלום.

ליידער אבער פרעסען אונז אויך אונזערע אייגענע אומבאזאגטע און נארי- שע ארומרייפטיגען אין געוועלשאפט- ליכען לעבען, וועלכע זענען נישט מעהר ווי א רעזולטאט פון דער אונ- ענדליכער יאגעניש נאך כבוד, דער דראנג צו בעפרידיגען די פערזענליכע אומבאזאגטע שלעפט-מיט דעם אינדיווידו- עלען, דעם פרט, דעם גאנצען כלל. אדרבה: ווייט מיר אויך איין פאל אין משך פון גאנצען יאהר, ווען עס איז אויסגעבראכען א מחלוקה, הן אין אלע תפוצות הגולה, הן אין אונזער שטאט, אז עס זאל נישט טראגען-אין תוך גע- נומען- א פערזענליכען כבוד-כארעקטער אדער העסליכע אומבאזאגטע. אונזערע פערשידענע פארטיי-מנהיגים זענען נור דערין שולדיג, אונזערע פערשידענע געוועלשאפטליכע לידער, וועלכע קענען נישט זעטיגען זייער געוואלדיגען כבוד- בענעהר און אומבאזאגטע אפטייט.

ס'איז ממש ווי דער נביא שרייט: מאשריך מתעים! איצט, אויפ'ן שוועל פון נייעם יאהר, דארפן מיר זיך ווידער דערמאנען, אז: "לא מצא הקב"ה פלי המחזיק ברכה לישראל אלא השלום", אז נור

ראש-השנה - דאס יידישע ניי-יאהר אונטערשיידעט זיך אין פיעל היגוי- טען פונ'ם ניי-יאהר ביי די אומות העולם. ביי אונז איז דאס א יום טוב פון חשבון-הנפש, טעג, ווען דער יוד גיט זיך אב א חשבון פון זיינע מעשים פון א גאנץ יאהר, טהוענדיג דערביי תשובה, אז ער וועט זיינע בעגאנגענע זינד און פעהלערן בעמיהען זיך אויס- צומיינען אין דער צוקונפט, זיי מעהר נישט ווידערהאלטען.

ביי די אומות העולם דאגעגען איז ניי-יאהר א טאג פון שמחה, פערוויי- לונג, שכרות א. א. וו.

וויצענדיג - גישט - ווילצענדיג שווימען אויף אין זכרון די וועלט-אויפפאסטונגען פונ'ם יהדות און העלעניזם. דאס יהדות זעהט די גאלדענע תקופה אין דער צוקונפט, גלויבט אין דער פערפולקע- מונג פון דער מענשהייט, זעהט דעם וועלט-גליק אינ'ם אחרית-הימים. דאגע- גן די מיטעלאגישע דעם גי-עדה, די העולם האבען געפינען דעם נאך-עדה, די תקופת הזהב, אין דער גאר ווייטער פערגאנגענהייט. מענטשען זענען אמאל געווען ממש ווי געטער אויף דער ערד; זיי האבען זיך אבער מיט דער צייט וואס אמאל מעהר געענדערט צום שעכטען. מיט איין ווארט: דאס יו- דענטום זעהט דאס גליק, די מענטש- העלעניזם-אין דער פערגאנגענהייט.

ראש-השנה איז א יום טוב, וועלכער סימבאליזירט די פערפולקעמונג, די שטרעבונג צו א שעהנערע און בע- סערער צייט, אין מאראלישען זין. ווי שעהן, ווי אינהאלטסרייך זענען אונז- רע תפילות און סליחות, אין וועלכע דער יוד גיט אויס זיין ביטער הארץ פאר'ן אויבערשטען. די תפילות פון ראש-השנה זענען נישט נור פאר דעם יוד אַליין, נור זיי טראגען אַנאָלע- מיינעם כאַראַקטער, ווייל דער "יום- הדין" איז אויך אַנאָלעמיינער אויף דעם כסא-השפט, ויצט נישט נור דער "צור ישראל וגואלו", נור דער "שופט כל הארץ".

יא! דער ראש-השנה איז אויך דער יום-הדין פון דער גאנצער מענשהייט בכלל-דעריבער האבען אויך די תפי- לות אַנאָלעמיינעם כאַראַקטער, וועל- כער לויטעט: "הרשעה כעשן תכלה, וממשלת הזון תעבור מן הארץ". דער קווינטעסענץ, דער היפט-ציעל פון די אלע תפילות, דעם יור'ס גרעסטע שטרע- בונג איז: ויעשו כלם אנוהה אחת, ווייל אין דעם אחרות און שלום צווי- שען דער מענשהייט בעשטעהט דאס גאנצע וועלט-גליק.

האט אבער מיט אייערע מעשים בע- עולה'ס די ארימעלייט און געווינען א שלעכטען ביישפיעל פאר אייער מיט- מענטשען.

יאהר, אַנטי - היטלער - קאממעטען, וועלכע האט זיך געשטעלט די אויפגא- בע צו הערשען מיט דעם ערנסטען המן הרשע פון אלע צייטען און דורות איז אונשטאט דעם, האט איהר אַליין געהאנדעלט מיט היטלער'ן. צוליעב אייערע אייגענע גראשענס האט איהר איהם צוגעהאלטען, אז ער זאל זיך קאנען האלטען ביי דער ממשלה און פערטיידיגען דאס פאלק ישראל.

אויך איהר, ארץ-ישראל-יידען, פון לינקען פליגעל האט מיט דעם היטלער געמאכט א טראנספער-אבמאך און גע- האנדעלט מיט יודיש בלוט. איהר, בלימעל-זאמלער, האט געזא- מעלט גראשענס, כדי דערמיט צו העל- פען די ארימע און דערווייל האט איהר זיך אַליין געהאלטען...

יאהר ציוניסטישע פארשטעהער פון אלע ריכטונגען, וועלכע האלטען דאָרט די שלום-לאַזונגען און די הענד, זענט גרויסע פערברעכער, ווייל צוליעב איי- ער פערזענליכער אומבאזאגטע מאַכט איהר חרוב א הערליכע אידעע פון גאנצען פאלק ישראל. איהר האט אריינגעפיהרט אין אייער ארמייט דעם דור-הפלגה- קילט, איינער פערשטעהט נישט דעם צווייטעם שפראך און ווי בלוטיגע שונאים זענט איהר גרייט דורס צו

דאס יאהר התרצ"ד אין יידישען לעבען.

אמאל אלץ די שנה טיפער, וואס עס האט זיך בולט ארויסגעווינען אויף דער לעצטער ציוניסטישער קאנסערינען אין ווארשא.

דאן האבען מיר, יודען, געהאט אין לעצטען יאהר גרויסע פערלעסטען. עס זענען אוועק פון יודענטום אַזעלכע גרויסע גייסטער ווי הרב שפירא, ח. נ. ביאליק, לעא מאַסקין, יעקב ווא- סערמאן א. אנד.

ווי מיר זעהן, איז דער סך הכל א טרויעריגער, אמת, די לעצטע טעג איז פארגעקומען דער גרויסער צוואמען- פאָהר פון די יידישע דעלעגאציעס אין זשענעווע, וואו ס'ווערט פארגעברייט די יידישע וועלט-קאנסערינען, וואס דארף בעשטימען די טאקטיק פון וועלט-יודענטום צו אלע אונזערע אַנ- געוועהטע פראגען. זאל מען דערי- בער האַפּען, אז דאס וועט זיין דער אַנהויב פון א ניי לעבען צווישען יו- דען גופא, אז דאס וועלט-יודענטום וועט נעמען שטעלונג צו די אלע צרות, וואס לויפערען אויף אונז לעצ- טענס פון אלע ווייטען.

זאל מען אָפּער אויך געדענקען, אז מיר אַליין זענען א סך שולדיג אין אונזערע צרות. פון איין זייט לעבען מיר נישט צווישען זיך בשלום און פון דער אנדערער סיהרען מיר נישט דעם ריקזיכטלאָזען באַקאַט געגען דייטש- לאַנד, וואס וואלט גורם געווען צו זיין מפלה און ממילא וואלט דער אַנטיסע- מיטיום אין דער גאנצער וועלט שווא- כער געווארען.

זאל מען האַפּען, אז דאס יאהר תרצ"ה וועט זיין א גליקליכערס פאר'ן יידישען פאלק, ווי דאס פערגאנגענע יאהר, סיי אין גלות, סיי אין ארץ- ישראל.

ש.

ווען מיר מאַכען א סך הכל פון לעצ- טען יאהר, קומען טרויעריגע געדאנקען אין זינען. עס מתח' ווי לאַנג נאך ווע- לען מיר זיין אַרומגערינגעלט מיט אַזע- שונאים?

פערצייכענען מיר א קליין בינ- ת. די הויפט-צרה, פון וועל- כען, ליידיען, איז בלי ספק היינטיגער האט פערפערטעט די לעצטע דער גאנצער וועלט. אויף זיין געוויסען ליגט דאס בלוט פון הונ- דערטער און טויזענדער יודען אין דיי- טשלאַנד. ווייטער די אַנטיסעמיטישע אונ- רוהען אין רומעניע, אינגארן, ליטא, דאן ווידער דער שוידערליכער פאָגראַם אין אַלושער און לעצטענס די אַנטי-יי- דישע העצע פון די אַראַבער אין ארץ- ישראל.

אויך אין א"י האבען מיר צו פער- צייכענען נישט קיין פערעליכע בשורות, טראץ דעם, וואס דאס לאַנד בליהט און ענטוויקעלט זיך און טויענדער יודען וואלטען געקאנט דאָרט בויען זייער עניוסיטען, האט די ענגלישע מאַנדאַטאַר-מאַכט געשלאָסען די טוי- ערען פאר יידישער איינוואַנדערונג דורך אַרויסגעבען די עליה און טוריס- טען - גזירות, פערפאלגענדיג ספעציעל מיט דער גרעסטער אכזריות די אַזוי- גערופענע "אונגלאַלע" עליהם.

אויך דער סטאַטוס-פראַצעס האט אונז יודען נישט ווייניג עגמת-נפש פערשאפט און א גרויסע פרייד האט דעריבער אַרומגענומען די יודען פון דער גאנצער וועלט, וואס דער בלוט- בלבול איז פון די יידישע יוגענלייט ענדליך אַראַבענומען געווארען.

דער פירוד צווישען די יודען גופא איז אין לעצטען יאהר געווארען שטאַר- קער און אַפילו אין די רייהען פון דער ציוניסטישער אַראַגאָניאַציע ווערט וואס

אכטונג הייווירטינס!

אויף די קומענדע ימים-טובים צענוצט צום באַקען נור די זייט 50 יאהר אויספרייטע און בעקאנטע

פראַשקעס צום באַקען פון דר. עטקער

BACKIN OUKIER WANILJOWY

ווי אויך אונזערע בעקאנטע איילען צום באַקען:

OLEJEK CYTRYNOWY, OLEJEK MIGDALOWY, OLEJEK WANILJOWY, OLEJEK RUMOWY, OLEJEK POMARAŃCZOWY

גלייכצייטיג בעמערקען מיר, דאס אין דער לעצטער צייט ווערען ווידער פער- קויפט פראשקעס צום באַקען, וואס זענען זעהר עהנליך צו אונזער פראַקענא. מיר וואַנען דעריבער די הייווירטינס גוט אַכטונג צו געבען ביים איינקויפּען אונזערע אַרטיקלען, אז אויף די פראַשקעס זאל זיין דער "העלפּאָס"

מיט אכטונג **DR. A. OETKER.**

אין דער פמליה של מצלה.

אין גרויסען זאל פון הימלישען גע- ריכט איז פול מיט בעשולדיגטע, עדות, פערטיידיגער, פראַקאָראַרען און סתם צושויער.

אין קיץ זיך צו צו די בעשולדיגטע אין דערקען היימישע חברה-לייט, וואס מען זעהט זיי א גאנץ יאהר שוויצען אין די פערשידענע חברות, געוועלשאפ- טען, קהלה, אַנטי-היטלער-קאמיטעט, גמילת-חסד-קאסעס, ביי פלימעל-זאמלונג- גען א. ז. וו.

אלע זייערע אויף דער בעשולדיגונג- באַנק מיט א פרום מינעלע אויף די ליפּען, אַזוי ווי זיי וואלטען געווען גאָט די נשמה שולדיג. דערווייל שמוע- סען זיי זיך אדורך צווישען זיך און איינער דעם אנדערן דערצעהלען ווע- גען זיינע גרויסע לייסטונגען פון א גאנץ יאהר, ווי אַזוי ער אַרבייט געבן לטובת הכלל, ווי ער פערנאָלעסטיגט זיין אייגען געשעפט, אַבי דעם עולם, די אַרימעלייט זאל זיין בעסער. יעדער פון זיינע פאַרטערען פערגלאַצט די אויגען און שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ, ווי ער וואלט כלומרשט מסכים זיין מיט זיין שכנים רייד, גאר הינטען אַרום שטעקט ער אַרויס א צונג און לאַכט פון יענעם'ס וואי.

אויף א בעזונדערער באַנק זייען די ציוניסטישע רעדעל-סיהרער פון אלע

דיין איינער דעם צווייטען. אַנשטאט צו בויען ארץ ישראל לעם ישראל, מאַכט איהר עס מיט אייערע ווילדע שטיק חרוב.

אויך איהר אלע גאָט'ס ספראַוושעס, קהלה-דאָזאַרעס און קאָלעכעלי, גבאים און פרעזעסען, איהר אלע, אלע ווי איינער, זייט ווערט, אז מען זאל אייך קורע פגז זיין פאר אייערע נאָרישע ווילדע חטאים.

ס'וואָרט בעקומט דאן דער פראַקו- ראָר.

הויך געריכט - הערט זיך דאס שניידענע קול פון הימלישען פראַקאָראָר - איך האב אפילו שוין נישט פיעל צוגעגעבן, דאָך וויל איך מאַכען איין בעמערקונג: אויב איך פערלאַנג, אז מען זאל די דאָזיגע אלע פושעים פער- משפּט'ן, איז נישט דערפאַר. ווייל זיי האבען אלע געזינדיגט. חטאים זענען מענטשליך און יעדער מענטש מאַכט פעה- לערן און אויב איך פערלאַנג פאר זיי א האַרבע שטראַף, איז דערפאַר, ווייל זיי זענען צובועקעט, דערפאַר, ווייל זיי מאַכען א פרומען אַנשטעל. גיט א קוק אויף זייערע גנימ'ער, ווי זיי מאַ- כען אַנשטאלטען פון נאָאיווע, ווי זיי וואלטען געווען צדיקים. אַט דערפאַר פאָלער איך, אז מען זאל זיי בעשטראַ- פען מיט'ן גאנצען חומר הדין.

- און איך בעט-הערט זיך דאס מילדע קול פון פערטיידיגער-א מיל- דען אורטייל. איך אַליין אַנערקען טא- קי אויך, אז זיי זענען שולדיג און עס וואלט דאך געווען אַנאָפּטורד פון מין זייט זיי צו פערטיידיגען ווען די שולד איז בולט, וויל איך אָבער, אז דער אורטייל זאל זיין פאַלגענדער: וואָלען די אלע כלל-טהוער, פילאָנטראָ- פּען, פאַרטיי-פיהרער, בעקומען אור- לויב, ווייל זיי זענען מיעד, אַלט, אי- בערלאַדעט. וואָלען זייער אַרט פערנע- מען אַנדערע יוגענער און עהרליכערע. אַט די גאנצע אַלטע חברה לייג איך פאַר זאל מען שיקען - אין קאָנצענטראַ- ציע-לאַגער-גיט א דונער דער פראַקו- ראָר.

ניין-זאָנט דער פערטיידיגער-אין א מושב-זקנים, דאָרט זאלען זיי שוין פערברענגען זייער לעצט ביסעל יאה- רען און מיר וועלען זעהן, ווי אַזוי די פרישע, וואס וועלען נאכקומען, סיהרען די וועלט. אפשר וועלען זיי זיין עהר- ליכער פון זייער פאַרגענגער.

דער פאַרזיגער פון טריבונאַל ער- קלערט אַ הפסקה. די ריכטער געהען אַוועק אויף א בעראַטונג, דער פראַקו- ראָר שטעהט דערווייל אין דער זייט און לאַכט טיילוואַנשי.

דער פסק-דין ווערט ערוואָרט פון גאנצען עולם ניינעריגע מיט גרויס שפּאַנונג...

קען, אז דער האַנדווערקער איז אַ גע-
זונדטער עלטעמענט, וואס בילדעט דעם
הרוקען-ביין פון דעם, וואס איז ביי יו-
דען נאָך געזונט, מען דאַרף הערען
זייערע רעדס, וועלכע פליסען אַרויס

דער עיקר איז וואָס נישט, און דער
ערשטער זאך האבען וואו צו דאווענען,
און דער עיקר, און ס'זאגט אריינפאלען
א פאר וואסעס איז דער פרינציפאל

אָלטער מעטאָדע פון גאַנגען אייגענע
אָפּגעקענדע דרכים, דרכים, אויף וועל-
כע מיר, אָטע אויסגעפֿורבט ציוניס-
טען, אַורכגעדרינגענע מיט'ן גייסט

תכלה שנה.

סוף יאהר. דער בילאנס איז אַ טרױ-
גער און ס'וואָלט שוין לאָנג צײַט
געווען, אַז מ׳טײַן סוף פֿון יאהר תרצ״ד
אַלעס זײַך אױך ענדיגען אונזערע צרות,
פֿעניות, וואס אונזערע שונאים טהוען

וועזע? ווער מאכט דאס דעם מקום תפילה?
וועלכע זוכרה? וואס פאר אַן אָרגאַניזאַ-
ציע? דערוועגען דערמאנט מען נישט.
דער עיקר איז דאָך נישט, אַז דער
עולם זאל האבען וואו צו דאווענטן,

תפילות.

אונז איין נאך מעהר די צרות, וואס

אין איינזאמע זינדיגונג

(שטימונג)

דעמערונג? בין השמשות?

ניין! נשמה-שטימונג. אט דאס איז דער ריכטיגער נאָמען פון דער צייט צוויי-שען נעכטען און מאָרגען, צווישען גע-וועזענעם און סודות'פולען עתיד, וואס איז איינגעהילט אין אַ פערנעפּעלטען שלייסער, פונקט אזוי ווי דער בין-השמשות.

די איינציגע צייט, וואס איז געאיי-גענט פאַר מחשבות, רעפּלעקסען און חשבון-הנפש איז אַט די צייט פון דע-מערונג, דאמאלס, ווען דער מענש פיהלט זיין אייגענעם אטעם-צוג און הערט זיין אייגענעם שאָלן.

בין השמשות, די צייט פון אונזער-שטימטען דאָטום, וועלכער וויל נישט טראָגען אויף זיך דעם אַרעסטאַנטען-ציפּער... אַלס בעצייכנונג.

ער ווייט אַליין נישט, צי געהער ער, דער בין-השמשות, צום נעכטען אָדער צום מאָרגען. די איינציגע צייט, וואס דער מענש קאן פלייבען אַליין, מיט זיך זעלבסט, פון קיינעם נישט געשטערט.

העט ווייט אויף מערב, לאָזט זיך אויפ'ן עק הימלע אַראָב די זון א מי-דע, אַנאָיסגעמאַטערטע פון אַ גאַנצען טאָג אַרבייט.

ביסלעכווייז, ביסלעכווייז, הויבען אַן אַרויסקריכען די שאַטענס. ביסלעכווייז, ביסלעכווייז, ווערט טונקלער אין צי-מער, עס פערשווינדען די הצלע זון-פלעקען אויף דער וואַנד און די שאַ-טענס פערקאַפּען אינגאַנצען דאס צי-מער.

אויף אַט דער גרעניץ פון נעכטען און מאָרגען זיצט אַ מענש ביי זיך אין חדר אין דער טונקל-שעה. עס עפענט זיך, פון זיך אַליין, די טהיר פון זיין האַרץ. גערנוויליג הויפט ער אָן וועבען פילדער און פאַנטאַזיעס פון דער פער-גאַנגעהייט און נאָכמעהר פון דער צי-קונסט.

אין שווערע מינוטען, ווען אומעס-דריקט דאס האַרץ און עפּיס נאָמענ-לאָזעס און אונפּעשטימטעס הויכט אויף דער נשמה, איז עס ווי אַ פאַלזש זיך אַוועקצולאָזען אויף די ברייטע וואַסערן פון דער פאַנטאַזיע.

אזוי זיצט ער אַליין צווישען זיינע פיער מויערען אין גרויען בין השמשות און וואָרט אַ בליק אויף דער פער-גאַנגעהייט, אויף "זיין" עביר וואו ער גיט אַ קוק - אַ געדיכטער בית-עולם.

בעל-תוקע. ס'איז אַגענעלאָסען אַ יאהר און ס'האט ווידער אַנגערוקט ראש-השנה. די נבאים פון הקדש האָבען מיך איי-געלאָדענט דאָרט צו פּלאָצען שופר. מיין ארבייט איז ווידער געקרוינט גע-וואָרען מיט ערפאלג. נאָכ'ן דאווענען האב איך געפּעטען די נבאים, זיי זא-לען מיך אַריינפיהרען אין צימער, וואו די קאַנטע ליגען. מיין בקשה איז ערפולט געוואָרען. אַריינקומענדיג אין צימער, פון די קראַנקע, האָב איך צווישען זיי געוועהן ליגען אויף אַ בעט אַ יוד מיט איינגעפאַלענע באַקען, וועלכער קוקט אויף מיר מיט צי-פאַממע אויגען, פול מיט בעס. פלוי-צים, נאָנץ אומגעריכט האָבען זיך די דאווענע צעמיות יבשות אויפגעהויבען פונ'ם בעט, צוגעלאָפּען צו מיר, פּעסט אַרומגענומען מיין האַלז מיט די הענד, אויסרופענדיג דעריי מיט אַ מאָדנע-משונה'דיג קול: "עלה ד' בתרועה"...

דערוואַכענדיג זיך, האָב איך זיך געפונען אינדערהיים אין מיין בעט. נעבען מיר איז געוועסען מיין מוטער, וועלכע האט אויסגערופען: גאָט זיי דאנק, מיין זון! איז געקומען צו זיך! אין עטליכע טעג ארום האט מיר מיין מוטער דערזעהלט, אַז דער, וועל-כער האט מיך געוואלט ווערגען, איז געווען ר' יעקב בער דער בעל-תוקע, וואס האט, זייט ראש השנה, בעת איך האב איהם פּערטערטען ביים שופר-פּלאָצען אין דער שוהל, אַנגעהויבען צו קרענקען און געווען געצוואנגען צו געהן אין הקרש. ליגענדיג אויפ'ן קראַנקען-בעט איז ער דורך מיין תקיעות אין הקדש שוהל געווארען אויפגעטרייטעלט... אזוי ווי ר'האט מיך נור דערזעהען, האט ער פערשטאנען, אַז די תקיעות זענען געווען מייןע און זיך דערמאנט די עוולה, וואס איך בין לגבי איהם געגאנגען דעם פּויריגען ראש השנה. ס'האט איהם געהערשט אַ שרעקליכע אויפגענונג און ער האָט זיך געוואלט מיט מיר אַברעכענען.

איך בין געפאלען אין חלשות. צו-זאקען מיט מיר איז מיטגעפאלען ר' יעקב בער. מיך האט מען אַהיימגענו-מען א פער'ח'ש'טען, דאגעגען אַבער ר' יעקב בער איז געבליבען - אויס-רופענדיג זיינע לעצטע ווערטער: "עלה ד' בתרועה" - טוט אויפ'ן אָרט...

זייט דעמאָלט האב איך אויף מיר גענומען, אַלס עונש צוליב'ן פערשא-פען מיט מיין שופר פּלאָצען אַזא גרויס צער ר' יעקב בער, נישט געהער קיין שופר צו פּלאָצען -

מתקס געווען מיט'ן שופר, אַ קאַלטער שוויס האט איהם גענאָסען. זיין טרחה איז אבער געווען אומזיסט - דעם קול השופר האט ער נישט געקענט אַרויסגעבען.

— זאָל אַנאָדערער פּלאָצען שופר - האבען זיך דערהערט קולות פון צווי-שען עולם.

— ווער ס'קען פּלאָצען שופר, זאָל אַרויפגעהן אויפ'ן בעלעמער - האָט אויסגערופען ר' חיים פרנס.

אַ טויט-שטילקייט האָט געהערשט אין דער שוהל. ס'האט קיינער נישט געוואגט זיך אַנצורופען. אויך די יעני-גע, וועלכע קענען שופר-פּלאָצען, האָ-בען נישט געוואלט מבייש-זיין ר' יעקב בער'ן און זיך צוריקגעהאלטען.

ס'האט ווידער געבאסעוועט די שטים פון ר' חיים פרנס:

— ווער ס'קען פּלאָצען שופר, איז מחויב אַרויסצוגעהן אויפ'ן בעלעמער און מוציא-זיין כל הקהל.

נישט קענענדיג זיך געהערשען, האָב איך אויסגערופען:

— איך קען שופר פּלאָצען!

אַלע אויגען האָבען זיך געווענדעט צו מיר, וועלכענדיג זעהען, ווער ס'איז דאָס דער גבור, וועלכער וואגט צו פערטערטען דעם חזקה-אמט פון ר' חיים בער'ן. אזוי אַבער, ווי אַנאָ-דערערער בעל-תוקע האט זיך נישט געמאָלדען, האט דער פרנס מיך אַרוי-גערופען אויפ'ן בעלעמער, אַנגעהאן מיר אַ טלית אויפ'ן קאָפּ און איבער-געגעבען דעם שופר.

הויך און קלינגענדיג זענען געווען די קולות, וואס זענען דורך מיר אַרויס-געגעבען געוואָרען פון שופר. די תקי-עות, שברים, תרועות האָבען זיך גע-לאָזט הערען איבער דער גאַנצער שוהל, אַרויסרופענדיג אַ צופרידענהייט ביי אַלע מתפללים. איך, וועלכענדיג זעהען וואס געווען איינדרוק מייןע תקיעות האָבען געמאכט אויף די מת-פללים, האָב מיך אַרומגעקוקט אויף אַלע זייטען, אַ ציטער האָט מיך אַבער אַרומגעכאפט, זעהנדיג ס'פנים פון ר' יעקב בער'ן, וואס האט אויסגע-דריקט צער, כּעס און וועהטאָג צווא-מען.

נאָכ'ן דאווענען האבען אַלע מתפללים מיר מיט צופרידענהייט געדאַנקט פאַר מייןע תקיעות און מלא שמחה בין איך אַהיימגעגאַנגען. אויך אינדערהיים האָ-בען מיך מייןע עלטערן מקבל פנים-געווען מיט צופרידענהייט. מיין פאַסער אַבער האט גלייכצייטיג מיט דער שמחה אויך געהאט עגמת-נפש פאַר דעם צער, וואָס כ'האָב פערשאפט ר' יעקב בער'ן פערנעקענדיג זיין פּלאץ אַלס

דעם, וואָס עס טעהלט אַ קוואָרם. די סיבה דערפון איז שווער פּעסט-צושטעלען. צי דערפאַר, ווייל דאס רוב פרנסים האָטען, אַז אַליין אין דער קהלה ווערט געפיהרט אין דער בעס-טער אַרדנונג און ס'איז אַ שאָר צו טערן א פאר שנה אויף א יונגונג, אויך וועלכער מען שאפט גארנישט נאר ס'איז א טריבונע פון רעדען, צי דערפאַר ווייל די פרנסים ווייסען, אַז מען פרעגט גארנישט ביי זיי און אַז אפילו, ווען זיי באשליסען עפּיס, טהוט די פערזאָנלעכע דאס וואָס זיי געפונט פאַר גוט און פאַר פאַסענד, טאָ צי וואָס לינגט צו קומען און גלאַט אַוועק-האַנגען צייט. זייערן זיי פּעסער און דער היים אָדער טהון גוטיגערע אַר-בייט. יעדענפאַלס, די זיצונגען וואָס זענען לעצטענס אַנוויפערופען געווא-רען, זענען נישט פאַרגעקומען, וואָלט איך נישט געהאַט קיין עגמת נפש, דעם אמת געזאָגט בענק איך נישט אזוי שטאַרק נאָך די זיצונגען, וועלכע קרי-כען שוין פון האַלז. אויב איך רעד יאָ וועצען דעם, איז עס צוליבע עפּיס אַנדערש, צוליבע דעם נייען פרנס, ר' בעריל שטיבעל, פרנס פון דער האַנדווערקער-פּראָקציע.

ר' בעריל שטיבעל איז אַריין אין קהלה-ראַט אויפ'ן אָרט פון פערשטאָ-בענעם פרנס אברהם זקן פרידמאן. פערשטעמט זיך דאָן, אַז אַזא ה' שטי-בעל מיינט, ווער ווייסט וואָס אַזא קהלה-ראַט האט, ווי לאנג האָט ער שוין געווארט דערויף, און פערעגסט נישט נאָך אַ זאָך. בעריל שטיבעל איז אַ היגער, אַ טעשענסטאָקאָוער פון דור דורות און ווי געשיקט זיך עס, אַז אַ טעשענסטאָקאָוער זאָל ווערען דאָזיג. אויב ס'האָט זיך שוין יאָ אזוי געמאכט,

פערזייהט און צווישען די אונזעהליגע קברים געפּינט ער זיין אייגען קבר, וואו ער האט זיין יוגענד און יוגענד-חלומות געגראָבען...

אין אַט דער צייט, ווען אַליץ אַרום-איהם איז אַרומגענומען מיט אַ פער-נעפּעלטע אונקלאַרקייט, ווען אַליץ איז מטושטש, מאַכט ער אַ שפּאַציר אַליין, אַליין מיט זיינע געדאַנקען און מחשבות אויפ'ן בית עולם פון זיין פערגאַנגענ-הייט.

ער לייענט אין האַרצען די פיעל מצבות, וואס שווימען אויף אין זיין זכרון און צווישען זיי געפּינט ער אויך זיין אייגענע מצבה, וועלכע ער לייענט מיט אַ פערקאַפּטען אַטעם וועגען קי-נערישע פאַנטאַזיעס, נישט רעאַליזיר-טע חלומות און בערגאַבענע האַפּנו-גען... און נאָך און נאָך...

דאמאלס שאַקעלט ער מיט'ן קאָפּ און טראַכט:

אַליץ שוין פאַרביי, אַליץ שוין אדורך... יעדער מענש איז אַ וועלט פאַר זיך; יעדער מענש טראָגט אין זיך זיין טיע-פען צער... זיין בעהאַלטענעם וועה-טאָג... זיין סוד...

פערשלאָסען אויף זיבען שלעסער, קיין פרעמדער זאָל דערצו נישט צוקי-מען; פערבאַרגען פאַר אַ מענשענ'ס אויג, טראָגט ער טיעף ביי זיך אין האַרצען זיין צער, זיין וועהטאָג, זיין סוד און געהיימניש. ער היט דאס ווי זיין אַזר, זיין פערמעלען פאַר פרע-דע אויגען...

זאָל קיינער נישט וויסען וועגען זיין נשמה געראַנגעל; זאָל זיך קיינער נישט דערוויסען וועגען זיין אינערליכען קאַמף; וועגען זיין צער און וועהטאָג, כדי דאס צו פערדעקען, כדי דאס צו פער-באַרען פאַר פרעמדע, פערנוואַלדיגט ער זיין פנים מיט אַ צוקער-זיסען שמי-כעל און זאָל קיינער נישט וויסען.

זאָל קיינער נישט אַריינקוקען אין זיין האַרץ, אין זיין קדש-קדשים, זאָ-לען נייגעהינגע נישט אַריין מיט זייערע פערבאַטיגטע שטיוועל אין זיין היי-לינסטען אָרט...

אין דעם נעפּעל פון געדאַנקען און ווירואַר פון מחשבות שילט זיך אַרויס אַ ניי לעבען, אַ פרישע אויסגעטרוימטע צוקונפּט...

אַ אויסגעטרוימטע אין שלאָפּלאָזע נאכט און שטילע בין-השמשות, ער, דער געפאַנגענער פון זיין איי-גענעם שאַטען. ער, דער מענש, וואס זיצט אין גרויען בין-השמשות צווישען

געהען אָדער פון טעאָטער, אָדער פון סליחות...

אויף אַנאָדאָוואַ גאַס, דאָרט, וואו עס געפּינט זיך דער זאָל פון "מכבי" איז דעמוילעבען שבת צו-נאכטס פאַר-געקומען אַ דאָנסינג. דאס קול פון דער מוויק האט זיך געלאָזט הערען אין דער גאַס און ווען דער עולם, וועלכער איז געגאַנגען פון טעאָטער, האט זיך אויסגעמישט מיט'ן עולם פון די סלי-חות, האט מען נישט געוואוסט ווער ס'געהט פון טעאָטער און ווער פון סליחות און ווער פון דאָנסינג.

איינער פון עולם האט דערביי גע-מאַכט פאַלגענדע בעמערונג: שעהע צייטען האבען מיר דערלעבט, אַז אין דער צייט ווען אַ טייל יודען זיצען אין די שטיבלעך און מנינים און זא-גען סליחות, זיצען הונדערטער יודען אין טעאָטער, אָדער אויף אַ דאָנסינג.

יעדענפאַלס אין דער גאַס האָט עס געמאכט דעם איינדרוק, ווי ס'גאַנצע טעשענסטאָקאָוער יודענטום האט זיך אַרויסגעלאָזט אין גאַס אַריין אין דער שפּעטער נאָכט און ווען אַ זייטיגער מענש וואָלט געווען דעם עולם, וואָלט ער געשטימט געזאגט, אַז אַלע טעשע-סטאָקאָוער יודען געהן פון סליחות...

אַ מכשול מיט קאַנסעקווענצען. פערגאַנגענעם זונטאג איז געפיערט געווארען ביי דער של - יוגענד דער 10-יאהריגער יובל פון רויטען קרייץ. האט זיך די קריסטליכע יוגענד פער-זאַמעלט אין די קירכעס און די יודישע אין דער שטאָט שוהל. אַליץ איז שוין גרייט געווען, די קינדער מיט זייערע לעהרער, אויך די קהלה האט צוגע-שיקט איהרע דעלעגאַטען. מען וואָרט אויף וואס וואָרט מען דער חזן איז

די פיער ווענט פון זיין חדר, ווארפט-איבער אַ בריק צווישען די בילדער פון דער פערגאַנגענהייט און פאַנטאַז-יעס פון דער צוקונפּט.

ער טרוימט, ער חלומט. ער חלומט אין דער וואָך אַ זיסען אַנגענעהמען חלום:

אַט דעם צער און וועהטאָג; אַט דעם סוד און געהיימניש, וועלכען ער האָט יאהרען לאַנג געטראָגען אין זיך, וועלכער האָט געהויכט אויף זיין נשמה ווי ריווען מאַש, ווי ריווען-לאַסט, ווי די גאַנצע וועלט וואָלט איהם ווע-לען דערדריקען, האט זיך יעצט אין די טונקלע שעה, פון בין השמשות זייער לעזונג ענטפּלעקט.

עס האט זיך איהם יעצט ענטפּלעקט זיין צוקונפּט, זיין עתיד ווי ער אַליין האָט זיך אויסגעטרוימט אין די שלאָפּ-לאָזע נאכט און אין די שטילע בין-השמשות.

מיט ביידע הענד האלט ער יעצט דעם רודער פון זיין גורל און שוועפט רוהיג, שטיל און גליקליך אויף די ווא-סערן פון זיין לעבען.

די צייט שטעהט נישט; זי איז אין שטענדיגער בעוועגונג און געהט אַוועק.

יאהרען געהען אַוועק, יאהרען פון ענטווישטע האַפּנונגען און נישט-רעאַלי-זירטע פלענער געהען אַוועק אין דער אייביגקייט, און אויף זייער אָרט קי-מען נייע יאהרען מיט פרישע האַפּנו-גען.

ווער זאָגט, אַז האַפּנונג איז די מו-טער פון גאָראַניס?

נישט אַמאל!

האַפּנונג גיט פה די גרויקייט אי-בערצוהאַלטען; האַפּנונג גיט מוט דעם לעבענס-באַלאַסט צו טראָגען, ווארום מען גלויבט און האפט אין בעסערן, לייכטערן און ליכטיגערן מאָרגען.

אזוי זיצט זיך אַ ליד-אשה אין אַלול'דיגען בין-השמשות מיט זיך אַליין, מיט זיין שאַטען. אין דרויסען קלאַנג און וואיער דער ווינער, וועלכער דערזעהלט איהם:

אַ יאהר פערביי... אַ יאהר אָדורך, מיין לעבען איז קורצער געווארען מיט איין ברוכטייל פון אַ אונפּעשטימטער סומע; פערמינערט געוואָרען מיט איין יאהר. אונטער דער טהיר שטעהט אַ ניי יאהר בעלאדען מיט סודות... מיט געהיימנישען...

דאמיר דעם האַפּנונג אין אַט די געבען מוט און האַפּנונג אין אַט די שטילע מינוטען און איהם אונטערזא-גען:

תחל שנה וברכותיה.

שלמה פ-ם.

נאָך נישטאָ. אזוי ווי ס'איז סליחות-טעג און זונטאג דערצו, נו מילא, האט ער זיך פער'אל-מלא-רחמים אויפ'ן בית-עולם. דער עולם ווערט אונגעדול-דיג, פיעל ווילען, ווי אין טעאָטער געהביל, טופען מיט די פיס, האָט מען געשיקט דעם שוהל-שמש מיט אַ דא-ראָשקע נאָכ'ן חזן. דערווייל אַבער האט עמיצער מודיע געווען, אַז אין שחט-הייזעל געפּינט זיך דער שוחט ר' משה זאָנדר-דער שוהל בעל-שחרית. האט מען איהם אַרויסגענומען (בעל-פרק) דעם חלף פון דער האַנד, אַריי-געפיהרט אין שוהל אַריין, אַנגעהאן דעם טלית און געהייסען אַבריקטען די תפילה.

ווען דער חזן איז ענדליך אַנגעקו-מען, האט מען שוין געהאלטען העט, העט, ווייט אין מיטען, האט ער אויס געדערהט דעם דישהל און צוריק אַוועק אויפ'ן בית-עולם מאַכען די אל מלא רחמים'ס.

שמועסט מען, אַז צוליבע דעם מכשול, וואס האט זיך געטראָפּען וועט דער שטאָט-חזן ר' יוסף באַדאַש טרא-גען קאַנסעקווענצען.

תחל שנה.

עס קומט אַן אַ ניי יאהר, זאָל מען גיט צופיעל פליאָזאָפירען, נאר זיך האַלטען אין דער אַלטער יודישער טרא-דיציע און זיך ווינשען, אַז מיט'ן אַנקי-מען פון נייעם יאהר זאָל זיך אַנהויבען אַ נייע פרע פאַר אונז יודען, סיי אין ארץ-ישראל, סיי אין אַלע לענדער, ווי מיר וואוינען, אַ יאהר פון גאָרמאַלער אַרבייט פון אויפלאַענונג פון יודישען פּאַליק, ווי עס ווינשט אייך פון טיעפּען האַרץ אייער.

לוינת

טשענסטאכאדער צייטונג

זאגן, וועלכע האבען ספעציעלע פער-
דינסטען פאר'ן יודישען ספארט און
ענטשפערעכען געוויסע בעדינגונגען.
אין צוזאמענהאנג דערמיט האט רער
היגער „מכבי“ באקומען פון מכבי פער-
באנד אין ווארשא און אויפטרעטן פארציי-
טלעך אריינגעקומען, וועלכע
וועלן געניסען פון ערטיילען רעכט און
ווערן אקצעפטירט דורך דער פערוואל-
טונג פון היגער פערזאנל.

ראש-השנה מאכלים געראטען נאך בעסער
אויפ'ן תמיד פרישען כשר'ן מארגארין
„מנורה“

פון דער יודענשטאט פארטיי.
יעדען מאנטאג און דאנערשטאג 9
אונדז קומען פאר לעקציעס פון ציו-
ניסטישע געשיכטע, געפיהרט דורך דעם
ח' מבר. א. בראטמאן.
עס איז ווערן אויפגעקוקט צו
מאכען, דאס די לעקציעס פון ציוניס-
טישע געשיכטע, געפיהרט דורך דעם
ח' בראטמאן, האבען זיך קונה שם גע-
ווען ביי דער היגער נאך. יונדער און
ווערן בעזוכט דורך א גרויסע צאהל
חברים און סימפאטיקער.

שבת האלץ 5 נאכמיטאג קומט פאר
א פערזאנלונג פון אלע חברים און
חברות, וואו עס וועלן בעהאנדעלט
ווערן א רייה אקטועלע פראגען. מיט
א רעפערעס וועט אויך ארויסטרעטען
א דעלעגאט פון צענטראל - קאמיטעט
פון ווארשא.

אינוש. ראבערט שטריקער קומט קיינ טשענסטאכאד.

אין די נאכטסטע טעג קומט קיינ
טשענסטאכאד דער בעוואוסטער ציו-
ניסטישער עסקן, מיטגליד פון דער
וועלט - עקזעקיוטיווע פון דער יודענ-
שטאט-פארטיי, אינוש. ראבערט שטרי-
קער פון וויען.
אינוש. שטריקער וועט אויפטרעטען
מיט א רעפערעס וועגן דער יעצטי-
גער לאגע אין ארץ-ישראל, אין איינעם
פון די גרעסטע זאלען אין אונזער
שטאט.

עס איז איבריג צוצוגעבען, אז דער
בעזוך פון דעם דאזיגען אלטען, אי-
פערגעגעבענעם ציוניסטישען עסקן, וועל-
כער איז א וועלט בעקאנטער רעדנער,
האט ארויסגערופען א גרויסע פראג-
טערסירונג ביי אלע שיכטען פון דער
היגער בעפעלקערונג.

Zatwierdzone przez Ministerstwo W. R. i O. P. za № 2090/218
Roczne kursy handlowe i półroczne buchalteryjne
z uwzględnieniem nauki o n. GERMAN-SZUMACHEROWEJ rozpoczął na rok
skarbowości pod kierown. n. na rok
szkolny 1934-35 przyjmowanie zapisów kandydatów (ek).
Kończącym wydaje się świadectwa.
Słuchaczom po ukończeniu Kursów z wynikiem dobrym zapew-
nia się praktykę. KANCELARJA: ul. DĄBROWSKIEGO № 11
mieszk. 5, front, II-gie piętro, telef. 22-75.
SŁUCHACZOM PRZYSŁUGUJĄ ZNIŻKI KOLEJOWE.
Tamże I-sza szkoła pisania na maszynach.

SZKOŁA KOEDUKACYJNA i PRZEDSZKOLE
z prawami szkół państwowych
ZOFI WAJNSZTOKÓWNY
w Częstochowie, Aleja 20, telef. 10-78.
zawiadamia, że egzaminy do wszystkich klas systemem lekcyjnym
trwają. — Lokal szkolny znacznie rozszerzony. — Przedszkole
przeniesione do nowego lokalu. — Podczas pogód lekcje w
ogródku szkolnym. — Do przedszkola przyjmuje się dzieci od
lat 3-6. — Kancelaria czynna codziennie od 11—13 i 16—18.
UWAGA: Dla niezamożnych ULGI w OPŁACIE CZESNEGO.

Lota Faktorowa
Częstochowa, II Aleja 38.
Niniejszem podaję do wiadomości Sz. P., iż
praca w przedszkolu Loty Faktorowej
rozpoczęła się z dniem 15 sierpnia, r.
Lokal na parterze odpowiada wszelkim wymaganiom higienicz-
nym urządzony według najnowszych wymagań pedagogicznych
i zaopatrzony we wszelkie pomoce naukowe. Podczas pogód
wszelkie zajęcia prowadzone w ogrodzie, Aleja 30. Komplety
prowadzone przed i po południu. Przyjmuje się dzieci od lat
3 do 7. Dzieci 6-cio letnie przygotowuje się do kl. A. i B.
Zapisy przyjmuje się Aleja 38, w czasie pogody w ogrodzie Aleja 30.
Ceny przystępne.

וויזעלונגער נייעס.

בעריכטס-פערזאנלונג פון ציוניס- טישען צוזאמענפארה.

זונטאג אונדז זענען זיך צוזאמענ-
געקומען די אנהענגער פון „עת לבנות“
פאר וועלכע עס האט אפגעגעבען א
בעריכט דער דעלעגירטער צו דער
קאנסעריענץ ה' צבי שאיג.

ה' שאיג האט אין זיין 2-שעהדיגע
רעדע איבערגעגעבען די פעהאנדלונג-
גען און שקלא וטריא פון דער קאנסע-
רענץ און אויסגעדריקט זיין בעדויערען,
דאס טראץ די גרויסע בעמיהונגען מצד
א גרויסען טייל דעלעגאטען, איבער-
הויפט פון „עת לבנות“ אז עס זאל
קומען צו אג'איינהייט מיט דער גרופע
פון אלגעמיינע ציוניסטען אין קאנגרעס-
פולען, איז עס נישט געלונגען צוליעב
דער נעגאטיווער שטעלונג מצד די
„על המשמר“ אריינצוטראטען אין וועלט-
טערבאנד פון די אלגעמיינע ציוניס-
טען.

די פראגע איז נאך געווארען אויס-
געהייליך אומגעזעצט דורך די אנווע-
זענדע ציוניסטען און ס'איז בעשלאסען
געווארען אנצונעמען אג'אבוארטענדע
שטעלונג ביז עס וועט ענדגילטיג
פעסטגעשטעלט ווערן צו די „על-
המשמר“ טרעט אריין אין וועלט-טער-
באנד פון די אלגעמיינע ציוניסטען
אדער נישט. אין לעצטען פאל פערזי-
כערט מען, אז דער „עת לבנות“ וועט
גרינדען א בעזונדערן צ. ק. מיט א-
שלוס אין וועלט-טערבאנד.

DR. MED.
MARJA KOHN-SZAJNOWA
powróciła
CHOR. KOBIECE i AKUSZERJA
Aleja Wolności 3—5.
przyjmuje od 9 do 10 rano
i od 3 do 6 po poł.

גוינדונג פון עלטערן - פאטראנאט ביים „עקיבא“.

די יוגענד-ארגאניזאציע „עקיבא“ האט
שבת אנגעהאלטען אין לאקאל פון
אגודת הציונים אג'עלסטערן-פערזאנלונג.
דער אינסטרוקטאר ה' שליסעל האט
געהאלטען א פראגראם-רעדע פון דער
„עקיבא“. דערנאך האט דער פרעזע-
ס ה' יעקב שאיג אין זיין רעדע אויסגע-
דריקט צופרידענהייט צוליעב דער גוינ-
דונג פון דער כתם ציוניסטישער יו-
גענד-ארגאניזאציע „עקיבא“ אלס רע-
זערוואר פון אלגעמיין - ציוניסטען
בעדאנק.

די צערקווע ווערט ענטגילטיג פער- וואנדעלט אין א מוזעאום

דער „ווידעוואל פאזיטאטיוו“ האט
אפגעקויפט פאר 5.000 זל. די פראווא-
טלאונע צערקווע, אין וועלכער עס
וועט ארויסגעפיהרט ווערן א געה-
יגער רעמאנט און דאן וועט דאָרט
איינגעארדענט ווערן דאָס וויזעלונגער
מוזעאום, וועלכעס געפונט זיך צייט-
ווייליג אין בנין פון דער רעאקסטווא.
דאָס גערעטנדל ארום דער צערקווע
וועט ווערן פעראייניגט מיט'ן שטאָד-
טישען פארק. פאר די עטליכע פרא-
וואטלאונע פאמיליעס, וועלכע זענען
נאָך געבליבען ביי אונז אין שטאָדט,
וועט איינגעארדענט ווערן א קליינע
צערקווע אויף דער קראק. פארשטאָד, און
אין הויז וואו עס האט זיך פריהער
געפונען דאָס ביראָ פון ל. א. פ. פ.

עפידעמיע פון טיפוס.

לעצטענס האט זיך אין וויעלכער
קרייז, ווי אויך אין שטאָדט שטארק
פערגרעסערט די צאהל קראנקע אויף
בויד-טיפוס. אין שטאָדל פאר אנשטע-
קענדע קראנקהייטען געפונען זיך שוין
24 קראנקע, דערגעסער 8 פון וויעלכע
עס ווערן אנגענומען מיטלען, כדי
נישט צו לאָזען די קראנקהייט זיך צו
פערשפרייטען.

דאָס געריכט צייטווייליג איבערגע- טראָגען.

דאָס שטאָדטישע געריכט (גראָדזקי)
איז צייטווייליג איבערגעטראָגען גע-
וואָרען אין סיערלעשער-זאל, צוליעב
דעם גרונדליכען רעמאָנט, וועלכער
ווערט אדורכגעפיהרט אין בנין פון
געריכט.

צום געזונד פון דער פאמיליע אין נייעס יאהר

האלטען זיך אין די דינים פון עסען ברענגט געזונד.
פערפאלג אין גליק. די אירישע בעל הביתטעם חייסען וועגען
דעם אויסגעצייכנט - די בעריהמסע נוסע קעכניס. זיי גיבען
צופיהלען וויערע נאָהנסטע רעס נוסן סעס פון דער
אירישער קיך. ראָס עסען איז נעשמאק. די מאכלים נאהר-
האפט ווי בעלעסטיגען נישט דעם מאָגען, חייך די מאכלים
זענען צוגעגרייח אויף ריינעם סלאנצען-סעסע. אירישע
בעל הביתטעס נעמען צום קאָכן פערענלעך
אין נאָקען נאָר:

Ceres
כשר
עכט איז אריינגעלער פאקונג צו 1/2, 1/4, 1/8 קגר. ווי אויף'ן
צייכנונג. אן פאקונג נישט עכט.

די „ווידעווער מאנופאקטור“ — די קרוין פון דער פוילישער אינדוסטרי.

די „ווידעווער מאנופאקטור“, אדער
ווי מען זאגט געוועהנליך אין יודיש:
אשר קאה'ס א שטיקעל לייזענעס, עס
איז שווער אין ווערטער צו געבען א
בעגריף דעם לעזער, ווי אזוי אזא
שטיקעל לייזענעס ווערט אין „ווידעווער“
געשאפען, און נאָך שווערער איז איהם
פארצושטעלען, כאָטש אין אלגעמיינע
שטרימען, וואס אזוינס עס שטעלט מיט
זיך פאר די אונטערנעהמונג, אָט דער
מעכטיגער, מעכאנישער קלאָס, וואס
טראָגט דעם נאָמען „ווידעווער מאָנו-
פאקטור“, די „ווידעווער מאָנופאקטור“
פערנעמט א שטח פון 340 מאָרג לאַנד,
אויף וועלכען עס געפינען זיך 340
בנינים און אין יעדען בנין די וואונ-
דערליכסטע און פערשידענסטע מאָש-
נען. יעדע מאשין דינט פאר אַנאָדערן
צוועק און ארום די אלע מאשינען
דעהען זיך נישט ווייניגער ווי 7.500
ארבייטער. „ווידעווער“ עס איז א גאנ-
צע שטאָדט, עס איז א שטאָדט אין א
שטאָדט, אדער ריכטיגער, עס איז דאס
אייגענטליכע לאָד, דאס וואס גיט
איהר דאס רעכט אויפ'ן נאמען „פוי-
לישער מאָנשטעטער“. מיר בעזוכען
די „ווידעווער מאָנופאקטור“. מיר
גען אריין אין פאבריקס - בנין, וואס
איז דער יסוד פון די איבריגע בנינים,
אין דער קעמער, וואו דער רויכער
באָוועל, וואס קומט קיין „ווידעווער“
פון עגיפטען און אמעריקא ווערט גע-
רייניגט און פארגעברייט צום שפינען.
אין דריי אַזעלכע גרויסע זאַלען ווערט
דער באָוועל גערייניגט און פערפיינט,
ביז עס ווערט פון איהם אַנאָיידעלער
שפין-מאטעריאַל און דאָן געהט ער
איבער אין דער שפינעריי, די לאַנגע
רײַזע מאַשינען פון די „ווידעווער“
שפינערייען בעוועגען זיך מיט אַזאָ
גיכקייט, אַז דאס אויג קאָן נישט דער-
כאַפּען. העכער 300.000 שפין-

pol i niemita jego woń
USUWA PŁYN
SUDOR
„AP. KOWALSKI“
WARSZAWA

רזקה לאמירת אונזער ווירעווער "א. ק. מ. !"

און די וועט פון „ווידעווער“ O. K. שוין נישט רעדענדיג וועגן איהר פרעכטיגען און איירעלען אויסוועסען, איז דאך סיעלמאל דויערהאפטטיגער אפילו פון ליינען-שטאף. ביים היינטיגען טאג, א דאנק דער גאכפראגע אויף אנווער „ווידעווער“ O. K. און וואס דערפון קומט ארויס, א דאנק דער מאסען-פראדוקציע, איז דער אנגעוויזענער פרייז נאך בעדייטענד פערקלענערט געווארען. און דערפאר טאקי, ווער עס וויל, אז זיין וועט זאגן זיין א דויערהאפטטיג פאמיליען-פערמעגען, וואס ווערט נישט א תל נאך עטליכע יאָהר, איז מחויב איינצוקויפֿען נאָר „ווידעווער“ O. K. אויף פֿלֿערליי מינים וועט.

ביים איינקויפֿען בעטען מיר לייגען בעזונדערן אַכט אויף אונזער פאבריקס-מאַרקע.

Aleja 6